

УДК 378.016:025.3/6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-48>

Ірина ШКИЦЬКА,
 orcid.org/0000-0002-0252-8111
 доктор філологічних наук, професор,
 професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності
 Західноукраїнського національного університету
 (Тернопіль, Україна) i.shkitska@gmail.com

НОВІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ДОКУМЕНТОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН: НА ПРИКЛАДІ КУРСУ «АНАЛІТИКО-СИНТЕТИЧНЕ ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ»

Статтю присвячено опису підходів до викладання документознавчих дисциплін, зокрема аналітико-синтетичного опрацювання інформації. Не заперечуючи доцільності вивчення в межах згаданого курсу історичних засад основних бібліотечно-бібліографічних процесів, автор пропонує під час викладання звертати увагу на перспективи розвитку сфери інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи, знайомити студентів із напрямками подальшої автоматизації видів аналітико-синтетичного опрацювання інформації. Наголошено на важливості ознайомлення здобувачів освіти зі змінами в термінологічній галузі інформаційної діяльності та діловодства, а також тенденцією до узгодження українських нормативних документів, що регулюють основні види опрацювання інформації, із міжнародними стандартами.

У межах навчальної дисципліни «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» автор пропонує студентам опанувати різні стилі бібліографування та посилання на джерела інформації, що стане запорукою успішної діяльності майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Для формування навичок із бібліографування запропоновано різні методи та форми роботи зі студентами: тестування, виконання ситуаційних завдань, написання бібліографічних оглядів, оформлення списків літератури за різними стилями, створення карт-завдань для бібліографування широкого спектру видів першоджерел.

Знання способів використання результатів аналітико-синтетичного опрацювання інформації і галузей, які його потребують, усвідомлення здобувачами освіти практичної спрямованості навчальної дисципліни та тренінги-екскурсії в бібліотеках із тем дисципліни віднесено до факторів, що сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання.

Обстоюється думка про те, що реалізація під час викладання навчальної дисципліни «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» студентоцентрованого підходу, який полягає у свободі вибору здобувачів освіти тем досліджень і способів репрезентації їхніх результатів, велика увага викладача до розвитку комунікативних навичок і критичного мислення студентів істотно активізує їхню пізнавальну діяльність, допомагає краще засвоїти навчальний матеріал і здобути навички, необхідні для роботи у сфері інформаційної діяльності та діловодства. Подано приклади тестових питань, окреслено тематику ситуаційних і комплексних практичних індивідуальних завдань до курсу, що дають змогу закріпити набуті знання та виробити навички їх застосування на практиці.

Ключові слова: аналітико-синтетичне опрацювання інформації, інформаційна, бібліотечна та архівна справа, цифровізація, автоматизація інформаційної діяльності, пізнавальна активність студента, термінологія, педагогічний метод.

Iryna SHKITSKA,
 orcid.org/0000-0002-0252-8111
 Doctor of Science in Philology, Professor,
 Professor at the Department of Information and Socio-Cultural Activity
 West Ukrainian National University
 (Ternopil, Ukraine) i.shkitska@gmail.com

NEW APPROACHES IN TEACHING DOCUMENTATION DISCIPLINES: ON THE EXAMPLE OF THE ACADEMIC COURSE “ANALYTICAL AND SYNTHETIC PROCESSING OF INFORMATION”

The article is devoted to the description of approaches to teaching documentation studies, in particular, analytical and synthetic processing of information. Without denying the study of historical foundations of the main library and bibliographic processes within the mentioned course, the author suggests that during teaching, it's important to pay attention to prospects of development of the field of information activity, library, and archival studies, introduce students to directions of further automation of types of analytical and synthetic processing of information.

The importance of familiarizing students with changes in the terminological field of information activity and record keeping, as well as the tendency to harmonize Ukrainian normative documents regulating the main types of information processing with international standards, has been emphasized.

Within the academic course "Analytical and synthetic processing of information", the author offers students to master different bibliographic styles and making references to sources of information, which is considered the key to successful activity of future specialists in information, library and archival studies. Various educational methods and forms have been proposed as the actual means for the formation of students' bibliography skills: testing, case studies, bibliographic reviews writing, creating references in different bibliographic styles as well as preparing cards for bibliographing a wide range of primary sources.

Knowledge of how to use results of analytical and synthetic processing of information and the fields that need it, students' awareness of the practical orientation of the mentioned academic course, and training excursions to libraries on the related discipline topics are considered the factors increasing students' motivation to study.

The author assumes that the implementation of a student-centered approach during teaching of the academic course "Analytical and synthetic processing of information", which consists in freedom of students to choose research topics and ways of representing their results as well as the teacher's careful attention to the development of their communication skills and critical thinking can significantly activate the cognitive activity of students, help them better assimilate educational material and acquire skills necessary for work in the field of information activities and office management. Examples of test questions have been presented, the topics of case studies and complex practical individual tasks for the course have been outlined, allowing students to consolidate acquired knowledge and develop skills of applying it in practice.

Key words: *analytical and synthetic processing of information, information, library and archival studies, digitization, automation of information activity, cognitive activity of the student, terminology, pedagogical method.*

Постановка проблеми. Курс «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» є нормативною навчальною дисципліною для студентів закладів вищої освіти, які здобувають спеціальність «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Компетентності, які формує цей курс, стануть у пригоді не тільки тим, хто працюватиме в бібліотеках, архівах, видавництвах, наукових установах тощо: уміння згортати інформацію, базуючись на її різновекторному аналізі, продукувати тексти в науковому стилі, оформлювати бібліографічні дані за різними стилями бібліографування допоможуть майбутнім фахівцям, які прагнуть професійно реалізувати себе в різних сферах інформаційної діяльності.

Аналіз досліджень. Питання викладання фахових дисциплін є предметом зацікавлень багатьох учених, чимало з них присвячені методам навчання дисциплін документознавчого циклу, зокрема публікації О. О. Карпенко (Карпенко, 2007), М. С. Слободяника (Слободяник, 2012), Т. А. Лугової та О. О. Панькевич (Лугова, Панькевич, 2014), В. В. Варенка (Варенко, 2012), С. Кулешова, В. Барабаш (Кулешов, Барабаш, 2020) та ін. Так, О. О. Карпенко описала вимоги до лекційних занять і самостійної роботи студентів із документознавства, наголошуючи на важливості врахування міжпредметних зв'язків у викладанні згаданої дисципліни (Карпенко, 2007: 125). Дослідниці Т. А. Лугова і О. О. Панькевич також піднімають питання викладання документознавства, але розглядають його крізь призму зміни назви спеціальності з «Документознавство та інформаційна діяльність» на «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» й акцентують увагу на викорис-

тання новітніх інформаційних технологій та інтерактивних методів навчання у викладанні згаданої дисципліни (Лугова, Панькевич, 2016: 115). В. В. Варенко показує шляхи реалізації компетентнісного підходу під час викладання курсу «Інформаційна-аналітична діяльність» (Варенко, 2012: 29-30). Проте, незважаючи на значний доробок учених, спостерігається брак наукових публікацій, присвячених методиці викладання аналітико-синтетичного опрацювання інформації, хоча саме в цій сфері стрімко відбуваються зміни у зв'язку з глобалізаційними процесами та інтеграцією України в європейську спільноту, що робить нашу наукову розвідку актуальною та корисною для українського освітнього простору.

Мета нашого дослідження – на прикладі аналітико-синтетичного опрацювання інформації окреслити нові підходи до викладання навчальних дисциплін документознавчого циклу. Реалізації поставленої мети слугує виконання таких **завдань**: а) окреслити зміни в змістовому наповненні курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації», зумовлені цифровізацією сфери інформаційної, бібліотечної та архівної справи та глобалізаційними процесами; б) описати способи формування навичок із бібліографування та різні форми роботи зі студентами, що дають змогу посилити їхню пізнавальну активність; в) визначити сутність студентоцентрованого підходу до викладання згаданої навчальної дисципліни; г) подати приклади тестових питань із курсу, окреслити тематику орієнтовних ситуаційних і комплексних практичних індивідуальних завдань до курсу, що дають змогу істотно підвищити інтерес здобувачів освіти до навчання.

Виклад теоретичного матеріалу. Говорячи про особливості викладання аналітико-синтетичного опрацювання інформації в закладах вищої освіти, зупинимося передусім на трансформації термінології галузі, модифікаціях у змісті курсу, зумовленими поступом у бібліотечній справі, напрямами цифровізації галузі і, відповідно, змінами у підходах до опрацювання інформації.

Важливо подавати студентам актуальні терміни, звертаючи увагу на неусталеність терміносистеми бібліотечної, архівної справи та інформаційної діяльності та зміни в мові, пов'язані з глобалізаційними процесами та посиленням питомо українських моделей у фаховому мовленні. Ідеться, з одного боку, про збільшення у складі термінів іншомовних слів, зокрема англіцизмів, а з другого, – домінування певних словотвірних моделей. Наприклад, сьогодні намітилася тенденція на позначення процесів уживати іменники на **-вання** (не **-ація**), наприклад: замість *класифікація* – *класифікування*, замість *предметизація* – *предметизування* (*предметне аналізування*), замість *систематизація* – *систематизування* (Шкіцька, 2022б: 84).

Не можна оминати увагою й взаємозамінність термінів «діловодство» і «справочинство» (тривалий час лише перший був нормативним), а також порівняння застарілих варіантів терміна «аналітико-синтетичне опрацювання інформації» – «аналітико-синтетична обробка інформації», «аналітико-синтетична переробка інформації» тощо (див. Шкіцька, 2022б: 82).

Говорячи про змістове наповнення курсу, передусім наголошуємо на актуальних класифікаційних системах, використовуваних в Україні. Так, бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК) з 2017 року в Україні не використовується і замінена на міжнародну класифікаційну систему – УДК, але дотепер у деяких бібліотеках країни ще не відбувся остаточний перехід на нову систему.

Цифровізація різних сфер людського життя стосується й бібліотечно-бібліографічної сфери: у багатьох бібліотеках України впроваджена комп'ютерна програма, що дає змогу складати уніфіковані бібліографічні описи, дублювати бібліографічну інформацію в різних формах за умови її однократного введення, що забезпечує зручність роботи працівників бібліотек і покращення сервісу для відвідувачів. Варто також ознайомити студентів із застосунками, що дають змогу конвертувати кириличний текст у транслітерований.

Одним із завдань до вступної теми курсу може бути написання есе-роздуму про шляхи і напрями подальшого розвитку бібліотечної справи та способи автоматизації бібліотечно-бібліографічних

робіт. Ідеться про програму із визначення номера УДК за назвою та анотацією документа, програми, що здійснюють автоматичне генерування анотованих текстів, програми з уніфікації бібліографічних описів, здійснених за різними стилями бібліографування і т.д.

Проте, незважаючи на стрімкий розвиток новітніх інформаційних і комп'ютерних технологій й автоматизовані сервіси з модерування та впорядкування бібліографічної інформації, викладач повинен наголошувати на важливості набуття навичок самостійного складання розширених бібліографічних описів за різними стилями. На нашу думку, робоча програма з курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» повинна охоплювати не тільки стандарт 2015 року, але й стандарт 2007 року, що дає деталізовану інформацію щодо оформлення основних і другорядних відомостей про першоджерело, а також вважаємо цілком доцільним ознайомити здобувачів освіти з АРА стилем.

Для закріплення навичок із бібліографування пропонуємо такі види завдань.

1) Розв'язування тестів. Різновиди тестових завдань із курсу розглянемо нижче.

2) Складання бібліографічних описів за вимогами певного стилю бібліографування. Для ускладнення завдань викладач може пропонувати картки для бібліографування різножанрових документів, у яких бібліографічні відомості подані в хаотичному порядку і з помилками. Ідеться про нотні документи, картографічні, аудіо та відеозаписи, документи, розміщені в соціальних мережах, електронні документи (на носіях і віддаленого доступу), багатотомні видання, окремі томи багатотомних видань, статті з журналів і т.д.

Важливо також як об'єкти бібліографування пропонувати не тільки джерела, написані українською мовою: студенти повинні розпізнавати бібліографічні відомості з різних зон бібліографічного опису, навіть якщо їх знання з тої чи іншої іноземної мови є мінімальними;

3) Уніфікація бібліографічних описів (у тому числі тих, що містять помилки) за певним стандартом, наприклад:

Уніфікуйте подані бібліографічні описи відповідно до стандартів бібліографування ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006 і ДСТУ 8302: 2015.

1. Knapp, M. L., & Hall, J. A. (1997). *Nonverbal Communication in Human Interaction* (4th ed.). Fort Worth, TX: Harcourt Brace.

2. Одерій, А. П. *Основи системи контролю якості навчання* [Текст]: навчальний посібник. / А. П. Одерій. – К.: ІСДО, 1995. – 132 с.

3. Мирончук Н. М. Кваліфікаційні вимоги до викладачів вищих навчальних закладів як основа змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців. *Проблеми освіти*: зб. наук. праць. Вип. 82. Вінниця-Київ, 2015. С. 172–176. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42973824.pdf> (дата звернення: 13.10.2022).

4. Шкіцька, І. Ю. Основи академічної доброчесності: практикум [Текст]: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Ю. Шкіцька. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 64 с. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/31709>.

4) Формування карток із завданнями на бібліографування документів різних видів. Картки оформлюють на цупкому папері / картоні формату А5, написи можна здійснювати вручну або друкувати, порядок розташування основних і факультативних елементів повинен бути довільним. Інформація про бібліографічні дані повинна бути повною, не містити помилок і неточностей. Для складання карток потрібно обирати документи, на які можна скласти розширені бібліографічні описи, тобто ті, що містять факультативні елементи. У відборі документів перевагу слід віддавати українсько- та англійськомовним виданням із різних галузей знань.

До кожної картки повинен додаватися бібліографічний опис, складений вимогами стандартів ДСТУ 8302: 2015 і ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006. Під час оцінювання такого виду роботи буде враховано обсяг бібліографічних описів документів, правильність виконання завдання, а також кількість факультативних елементів (що більша їх кількість, то вищий бал). До того ж важливо ознайомлювати студентів зі зразками карток. Відзначимо, що такі картки потім зручно використовувати на практичних заняттях, оскільки вони стимулюють групову роботу та взаємоконтроль, що сприяє розвитку навичок роботи в команді та закріпленню знань із бібліографування.

Зупинимося детальніше на одному з уже традиційних способів активізації пізнавальної активності студентів – тестових питаннях. Їх найкраще автоматизувати й використовувати для навчання та на різних етапах контролю знань здобувачів освіти (див. про це (Шкіцька, 2021)). Серед створених нами тестових завдань із курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» можна виокремити такі тематичні групи:

1. Питання на визначення основних термінів аналітико-синтетичного опрацювання інформації. Наприклад:

Уніфіковане мовне вираження предмета документа, використовуване для забезпечення контрольованого доступу до його змісту, це:

- а) шифр документа;
- б) жанр документа;
- в) предметна рубрика;
- г) класифікаційний індекс.

2. Питання, що охоплюють теоретичні засади курсу. Ідеться про види аналітико-синтетичного опрацювання інформації, його історичні аспекти (у таких питаннях не слід зловживати фактичними даними), види інформації, принципи бібліографування тощо, наприклад:

Який принцип бібліографування є найдавнішим?

- а) під іменем індивідуального автора;
- б) під іменем колективного автора;
- в) під назвою твору;
- г) під назвою колективу авторів.

3. Питання на знання правил бібліографування і наведення бібліографічних посилань. Ідеться про умовні розділові знаки, зони та елементи бібліографічних описів, правильність їх наведення, види бібліографічних описів і посилань, наприклад:

Як у бібліографічному описі позначають відомості, самостійно сформульовані укладачем?

- а) розміщують у квадратних дужках;
- б) розміщують у круглих дужках;
- в) наводять зі знаком питання;
- г) наводять зі знаком оклику.

4. Питання, що перевіряють знання правил індексування, анування й реферування та історичних аспектів цих процесів. До цієї групи можна віднести питання стосовно видів і функцій предметних рубрик, структури їхніх підзаголовків, видів анотацій і рефератів за різними критеріями, вимог до їхнього обсягу, змісту, оформлення тощо. Наприклад:

1) У XVIII ст. більшість предметних рубрик створювали на основі аналізу:

- а) назв документів;
- б) змісту документів;
- в) інформації про авторів документа;
- г) оформлення документів.

2) Який вид аналітико-синтетичного опрацювання інформації передбачає найповніше відображення змісту первинного документа?

- а) бібліографування;
- б) предметизування;
- в) анування;
- г) реферування.

Відзначимо, що деякі тестові питання із навчальної дисципліни передбачають пошук неправиль-

них відповідей, але таких питань не повинно бути багато, оскільки неправдива інформація може також запам'ятовуватися, наприклад:

Виберіть хибне твердження:

а) текст реферату повинен містити критичні зауваження автора;

б) у рефераті відомості з бібліографічного опису та назви документа дублюють;

в) власні імена в рефераті записують мовою, якою пишуть реферат;

г) перші реферати були присвячені питанням біології та медицини.

Одним із важливих завдань курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» є навчити студентів згортати різнопланову інформацію, застосовуючи різні прийоми. Для практикування можна пропонувати студентам не тільки писемні тексти та зразки наукового чи офіційно-ділового стилю: об'єктом згортання може бути інформація про події, що сталися в країні, виховні заходи, у яких взяли участь здобувачі освіти, художні чи документальні фільми, які вони оглянули і т.д.

Завдання на згортання інформації студенти можуть виконувати як усно, так і письмово. Якщо, наприклад, вони брали участь в тих самих заходах, більш доцільно запропонувати їм стисло описати подію, а потім обговорити їхні описи. Під час виконання цього завдання студенти часто припускаються помилок: не дотримуються вимог наукового стилю, подають інформацію неповно або надмірно деталізують її, порушують логічність викладу тексту, припускаються невмотивованих повторів. Порівнявши декілька зразків описів, викладач може захопити студентську молодь до групової роботи з удосконалення згорнутого тексту.

Висвітлюючи теми реферування та анотування, важливо давати завдання на створення анотацій різножанрових документів і текстів різної тематики. Для майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи актуальною є навичка складання вторинних документів відповідно до мети. Це передбачає вміння змінювати стиль викладу анотованого тексту з урахуванням жанру документа і його цільової аудиторії. Так, наприклад, анотація художньої книги для дітей молодшого шкільного віку буде істотно різнитися від анотації статті у фаховому науковому виданні. Не можна також забувати про важливість правильного формулювання ключових слів до анотацій і статей. Викладач повинен пояснити роль ключових слів у пошуку документа та підвищенні його цитованості.

Одним із дискусійних питань щодо змістового наповнення курсу є вагання педагогів щодо включення / невключення до програми питань з істо-

рії різних бібліотечно-бібліографічних процесів. Ідеться про історію бібліографування, систематизування, предметизування, анотування та реферування. Викладаючи описувану навчальну дисципліну в закладах вищої освіти понад 15 років, авторка статті проводила періодичне опитування студентів щодо значущості тем з історії в межах курсу. 90 % опитаних висловили думку про те, що питання з історії різних бібліотечно-бібліографічних процесів є не тільки цікавими, але й значущими для розуміння сутності та тенденцій їх розвитку.

Сьогодні в педагогіці вищої школи спостерігається спад популярності завдань на реферування і конспектування першоджерел, натомість освітяни часом аж надмірно захоплюються новомодними завданнями типу виконання проєктів, написання есе, створення презентацій. Не применшуючи значення останніх форм навчальної діяльності, відзначимо, що саме реферування формує навички згортання тексту, вміння виокремлювати головне від другорядного, порівнювати, аналізувати та перефразувати. З огляду на це вивченню теми реферування в межах навчальної дисципліни «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» треба приділити як мінімум чотири академічні години.

Опановуючи ті чи інші академічні курси, студенти доволі часто не розуміють доцільності їх вивчення. Сказане стосується й курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації». Задача викладача – показати на практиці, як і де можна використати набуті навички (Birger Hjørland, 2000: 502–503). Різновидами тренінгів із курсу можуть стати:

- 1) оформлення наукової статті до публікації в певному фаховому виданні;
- 2) підготовка супровідної документації до курсової чи випускної кваліфікаційної роботи;
- 3) написання та оформлення тез на студентську наукову конференцію;
- 4) розміщення наукових праць на наукових платформах відкритого доступу тощо.

Крім описаних видів роботи, у межах вивчення курсу пропонуємо екскурсію студентів до бібліотеки, зокрема ідеться про зустріч із працівниками відділу обробки літератури. Таку екскурсію-тренінг доцільно планувати на завершальному етапі вивчення курсу, щоб зустріч із бібліотекарями сприяла систематизації та закріпленню раніше здобутих фахових знань. Звертаємо увагу на доцільність підготовки студентської молоді до таких екскурсій, передусім ідеться про виявлення її очікувань із приводу екскурсії-тренінгу, а також формування списку запитань до працівників бібліотеки, наприклад: *Посадові обов'язки*

та щоденні завдання працівників відділу обробки літератури, Труднощі в переході з ББК на УДК, Секрети роботи з таблицями УДК та труднощі, що виникають під час систематизування та предметизування документів, Помилка бібліографа: її ціна і наслідки, Роботи з утилізації літератури: різновиди, сутність, труднощі, Автоматизація роботи працівників відділу обробки літератури і комплектування, Обсяги і фінансування періодичних надходжень до сучасних книгозбірень.

Акцентуємо увагу на важливості комплексних практичних індивідуальних завдань із навчальної дисципліни «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» та їхньому потенціалі в реалізації міжпредметних зв'язків із суміжними дисциплінами, зокрема курсом «Інформаційно-аналітична діяльність» та дисциплінами лінгвістичного циклу («Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Культура наукової мови» тощо).

Оскільки студенти другого курсу спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Західноукраїнського національного університету вивчають навчальну дисципліну «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» в тому самому семестрі, що й курс «Інформаційно-аналітична діяльність», можна пропонувати їм виконувати індивідуальні завдання з двох дисциплін однієї тематики, але різні за сутністю. Так, із курсу «Інформаційно-аналітична діяльність» вони можуть обрати для дослідження та різнобічного аналізу будь-яку цікаву для них тему. Однак вона повинна відповідати таким критеріям, як актуальність, наукова значущість, наявність поля для інновацій, самостійність і оригінальність дослідження, глибокий інтерес студента до теми.

У свою чергу, із курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» студенти повинні зробити деталізований огляд літератури з теми обраного ними дослідження. Аналітичний огляд повинен завершуватися списком використаних джерел у двох варіантах. Перший – оформлений за стандартом 2007 року, а другий – 2015 року. Можна також пропонувати оформлення джерел і за АРА стилем, що набуває дедалі більшої популярності в науковому світі. Результати обох комплексних підсумкових індивідуальних завдань (КПЗ) студенти повинні оформити у вигляді комп'ютерних презентацій. Обов'язковою вимогою є публічний захист КПЗу, що супроводжується дискусією. За активну участь у дискусіях студенти отримують додаткові бали.

Як показує досвід, студенти другого курсу можуть відчувати труднощі в написанні аналітичних оглядів і неправильно розуміти сутність завдання. Щоб запобігти цьому, варто ознайо-

мити їх зі зразками таких оглядів і їх презентацій. Доцільним вважаємо розміщення опису суті завдання та зразків у системі дистанційного навчання Moodle або на інших платформах, які викладач використовує для роботи зі студентами. Важливо, щоб опис завдання містив структуру огляду, а також приклади виокремлення критеріїв порівняння джерел інформації з різних питань.

Часто студенти потребують допомоги на етапі виокремлення критеріїв аналізу джерел інформації, тому варто виділити час для цього на практичних заняттях. Відзначимо, що така підготовча робота може бути колективною: група студентів може працювати над генеруванням ідей із теми кожного члена групи, що сприяє не тільки формуванню аналітичних навичок, а також покращує соціально-психологічний клімат у студентському середовищі, слугує удосконаленню комунікативних навичок кожного, що стає можливим за умови обрання студентами насправді цікавих і актуальних для них тем, наприклад: *Маніпуляції в торгівлі, Інформаційні війни, Булінг у закладах освіти, Особливості сучасної міжгендерної інтеракції, Поліфункційність соціальних мереж, Соціальні мережі як бізнес-майданчик, Шахрайство в соцмережах, Вплив читання / мистецтва на здоров'я людини, Тренди у сучасному кінематографі / музиці / літературі / дизайні, Особливості ментальності людей різних національностей, Кіберспорт: за і проти, Інтернет-залежність та шляхи її подолання, Вплив комп'ютерних ігор на психіку людини, Феномен блогерства, Сучасні тенденції в моді, Типи темпераменту та міжгендерна інтеракція* і т.д.

Як бачимо, застосування студентоцентрованого підходу в межах вивчення навчальної дисципліни «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» передбачає свободу вибору студентом теми дослідження, що відповідає його зацікавленню, джерел для складання карток-завдань із бібліографування, довільність структури огляду та вибір критеріїв порівняння й аналізу різних джерел інформації з обраної теми тощо.

Відносно новим в українському освітньому просторі вважають кейс-метод. Цей метод дає змогу не тільки поглибити знання з курсу й розвинути критичне мислення студентів, але й підвищити рівень їхніх комунікативних навичок і вміння працювати в команді. З курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» пропонуємо студентам ситуаційні (кейсові) завдання, що передбачають перевірку знань студентами: а) складних випадків прийняття рішень під час бібліографування; б) правил бібліографування за різними стилями; в) про-

цесів визначення УДК і труднощів, пов'язаних із ними; г) особливостей розширеного і скороченого бібліографування; г) основних засад укладання і оформлення списків використаної літератури; е) відмінностей між спорідненими термінами наукової діяльності та аналітико-синтетичного опрацювання інформації; е) правил бібліографування джерел, написаних різними мовами; ж) правил транслітерування бібліографічних описів; з) правил оптимального згортання інформації.

Наводимо декілька прикладів ситуаційних завдань¹:

1. Світлана точно не знає назву видавництва, у якому було надруковано черговий випуск наукового збірника «Лінгвістичні дослідження» Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди, але, беручи до уваги інформацію зі збірників попередніх років, припускає, що це було видавництво згаданого університету. Як їй оформити відомості про видавництво, якщо вони в документі не зазначені?

2. Федір Петрович написав підручник для студентів закладів вищої освіти. У видавництві його попросили підготувати анотацію до підручника. Який алгоритм написання анотацій на навчально-методичну літературу йому можна запропонувати? Якими є основні вимоги до складання вторинного документа такого виду?

Висновок. З огляду на зміни, що відбуваються в сучасному інформаційному суспільстві, навчальна дисципліна циклу професійної підготовки «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» повинна містити теми, що демонструють шляхи автоматизації бібліотечних процесів. Не оминаючи традиційних тем з історії

¹ Приклади тестових питань, а також ситуаційних завдань узято з навчального посібника (Шкіцька, 2022а).

становлення різних видів аналітико-синтетичного опрацювання інформації, викладач повинен звертати увагу студентів на зміни в термінології галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, тенденцію до узгодження українських нормативних документів, що регулюють бібліографування, індексування, анування та реферування, із міжнародними стандартами.

Знання різних стилів бібліографування та посилання на джерела стане запорукою подальшої успішної діяльності фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Закріпленню знань і формуванню навичок із бібліографування сприятимуть різні методи та форми роботи зі студентами: тестування, виконання ситуаційних завдань, написання бібліографічних оглядів, оформлення списків літератури за різними стилями, створення карток-завдань для бібліографування першоджерел різних видів тощо.

Підвищенню мотивації здобувачів освіти до навчання сприяють знання способів застосування результатів аналітико-синтетичного опрацювання інформації та галузей, які найбільше потребують таких видів інформаційної діяльності, демонстрування викладачем практичної спрямованості навчальної дисципліни, тренінги-екскурсії з тем дисципліни в бібліотеках тощо. Застосування під час викладання курсу «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації» студентоцентрованого підходу, що виявляється передусім у свободі вибору здобувачами освіти тем досліджень і способів репрезентації їхніх результатів, велика увага викладача до розвитку комунікативних навичок і критичного мислення студентів істотно активізують їхню пізнавальну діяльність, допомагають краще засвоїти навчальний матеріал і здобути навички, необхідні для подальшої роботи у сфері інформаційної діяльності та діловодства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варенко В. М. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх документознавців на прикладі дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність». *Вісник книжкової палати*. Київ, 2012. № 10. С. 28–30.
2. Карпенко О. О. Методика викладання документознавства як фундаментальної навчальної дисципліни в підготовці фахівців-документознавців. *Гуманітарний часопис*. 2007. № 2. С. 123–128.
3. Кулешов С., Барабаш В. Документознавство як наукова і навчальна дисципліна в сучасній Україні: які шляхи розвитку? *Соціум. Документ. Комунікація*. Серія «Історичні науки». 2020. № 9. С. 131–149.
4. Лугова Т. А., Панькевич О. О. Нові аспекти викладання дисципліни «Документознавство» в межах спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна діяльність». *Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації*: матер. міжн. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12–13 травня 2016 р.) / за ред. М. В. Макарової. Полтава: ПУЕТ, 2016. С. 112–115.
5. Слободяник М. С. Компетентнісний підхід як чинник удосконалення підготовки майбутніх документознавців. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Донецьк: Юго-Восток, 2012. С. 110–111.
6. Шкіцька І. Ю. (2022а) Аналітико-синтетичне опрацювання інформації: навч. посібник для студ. спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Вид. 3-тє, оновл. та доп. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 260 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45862>

7. Шкіцька І. Ю. (2022б). Динаміка термінології сфери інформаційної діяльності та бібліотечної справи. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди]. № 56. Харків, 2022. С. 77–92. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/4568>

8. Шкіцька І. Комп'ютерне тестування в умовах дистанційного навчання (на прикладі викладання документознавчих дисциплін у ЗВО). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. № 1. 2021. С. 49–59. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19356>

9. Birger Hjørland. Library and information science: practice, theory, and philosophical basis. *Information Processing & Management*. 2000. Volume 36. Issue 3. P. 501–531. URL: [https://doi.org/10.1016/S0306-4573\(99\)00038-2](https://doi.org/10.1016/S0306-4573(99)00038-2).

REFERENCES

1. Varenko V. M. Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnikh dokumentoznavtsiv na prykladi dystsypliny «Informatsiino-analitychna diialnist» [A competent approach in training of future document managers based on the example of the academic course «Information and Analytical Activity»]. *Bulletin of the Book Chamber*. Kyiv, 2012. № 10. pp. 28–30 [in Ukrainian].

2. Karpenko O. O. Metodyka vykladannia dokumentoznavstva yak fundamentalnoi navchalnoi dystsypliny v pidhotovtsi fakhivtsiv-dokumentoznavtsiv [Methodology of teaching document studies as a fundamental academic course in training of document studies specialists]. *Humanitarian journal*. 2007. № 2. pp. 123–128 [in Ukrainian].

3. Kuleshov S., Barabash V. Dokumentoznavstvo yak naukova i navchalna dystsyplina v suchasni Ukraini: Yaki shliakhy rozvytku? [Document studies as a scientific and educational discipline in modern Ukraine: What are the ways of development?] *Society. Document. Communication. Series «Historical Sciences»*. 2020. № 9. pp. 131–149 [in Ukrainian].

4. Luhova T. A., Pankevych O. O. Novi aspekty vykladannia dystsypliny «Dokumentoznavstvo» v mezhakh spetsialnosti 029 «Informatsiina, bibliotечna ta arkhivna diialnist» [New aspects of teaching the academic discipline «Document Study» within the scope of specialty 029 «Information, library and archival activities»]. *Structural changes in society and economy under the influence of communications and information*. Poltava : PUET, 2016. pp. 112–115 [in Ukrainian].

5. Slobodianyuk M. S. Kompetentnisnyi pidkhid yak chynnyk udoskonalennia pidhotovky maibutnikh dokumentoznavtsiv [A competent approach as a factor in improving training of future document managers]. *Information technologies and systems in the field of document studies*. Donetsk : Yuho-Vostok, 2012. pp. 110–111 [in Ukrainian].

6. Shkitska I. Yu. (2022a). Analytyko-syntetychne opratsiuvannia informatsii: navch. posibnyk dlia stud. spetsialnosti «Informatsiina, bibliotечna ta arkhivna sprava» [Analytical and synthetic processing of information: training. study guide specialty «Information, library and archival activities»]. vyd. 3-tie, onovl. ta dop. Ternopil : ZUNU, 2022. 260 p. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45862> [in Ukrainian].

7. Shkitska I. Yu. (2022b). Dynamika terminolohii sfery informatsiinoi diialnosti ta bibliotечноi spravy [Dynamics of terminology in the field of information activity and library work]. *Linguistic studies*. № 56. Kharkiv, 2022. pp. 77–92. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/4568> [in Ukrainian].

8. Shkitska I. Kompiuterne testuvannia v umovakh dystantsiinoho navchannia (na prykladi vykladannia dokumentoznavchych dystsyplin u zvo) [Computer testing in the conditions of distance learning (on the example of teaching document science disciplines in universities)]. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. «Pedagogy» series*. № 1. 2021. pp. 49–59. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19356> [in Ukrainian].

9. Birger Hjørland. Library and information science: practice, theory, and philosophical basis. *Information Processing & Management*. 2000. Volume 36. Issue 3. pp. 501–531. URL: [https://doi.org/10.1016/S0306-4573\(99\)00038-2](https://doi.org/10.1016/S0306-4573(99)00038-2).